

Митний дайджест (листопад 2023 р.)

Оперативна оцінка роботи митниці здійснюється за трьома напрямками: збір митних платежів, сприяння міжнародній торгівлі, управління ризиками, а також оцінюється інституційний розвиток Держмитслужби.

Примітки: ● – нейтральна тенденція або тенденція без оцінки, ↓↑ – позитивна тенденція, ↓↑ – негативна тенденція.

ЗБІР МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Митні платежі, сплачені платниками податків – суб'єктами ЗЕД, за 11 місяців 2023 р. склали 415,1 млрд грн.

↓ Відносно індикативу Мінфіну (434,3 млрд грн) недовиконання митних платежів склало **-19,2 млрд грн (або на 4,4 % менше)**. Раніше недовиконання індикативу в окремі місяці поточного року було зумовлене, в основному, курсовим фактором. За оцінкою Держмитслужби, недонадходження від невідповідності «бюджетного» (42,2 грн/дол. США) та фактичного валютного курсу у січні-жовтні ц.р. склали близько 58,0 млрд грн. У листопаді 2023 р. основним фактором недовиконання індикативу стало блокування перевізниками із Польщі окремих пунктів пропуску через державний кордон, що розпочалося 06.11.2023 р. й досі повністю не припинене.

↑↑↑ Відносно факту 11 місяців минулого 2022 р. (264,1 млрд грн) зростання митних платежів склало **+151,1 млрд грн (або на 57,2 % більше)**. Стрімке зростання пояснюється низькою порівняльною базою першого року повномасштабної війни через зменшення обсягу оподаткованого імпорту та дією широкого кола митних пільг.

Зокрема, митні платежі платники податків – суб'єкти ЗЕД у листопаді 2023 р. сплатили у розмірі 39,2 млрд грн (рис. 1).

↓↓ Відносно індикативу Мінфіну (48,5 млрд грн) недовиконання склало **-9,3 млрд грн (або на 19,2 % менше)**. Недовиконання, як зазначалося вище, зумовлене блокуванням кордону польськими перевізниками.

↑↑ Відносно факту листопада минулого 2022 р. (33,4 млрд грн) зростання склало **+5,8 млрд грн (або на 17,3 % більше)**.

↓↓ Відносно факту попереднього місяця поточного року – жовтня 2023 р. (48,3 млрд грн) падіння склало **-9,1 млрд грн (або на 18,8 % менше)**.

Таким чином, у листопаді 2023 р. через блокування кордону перевізниками був перерваний тренд щомісячного зростання митних платежів, який тривав з травня поточного року. Як наслідок, замість прискорення зростання рівня надходжень митних платежів (що традиційно було типовим для кінця календарного року) маємо його скорочення.

Основним джерелом наповнення Державного бюджету України від митних платежів є ПДВ з ввезених на митну територію України товарів. «Ввізний» ПДВ повністю зараховується до загального фонду Держбюджету, а отже цілком спрямовується на забезпечення обороноздатності держави. Акцизний податок з ввезених товарів та ввізне мито розподіляються між загальним та спеціальним фондами Держбюджету.

Таким чином, блокування кордону негативно впливає не лише на ділову активність бізнесу, а ще й звужує можливості фінансування оборони України внаслідок недонадходження митних платежів (рис. 1-2).

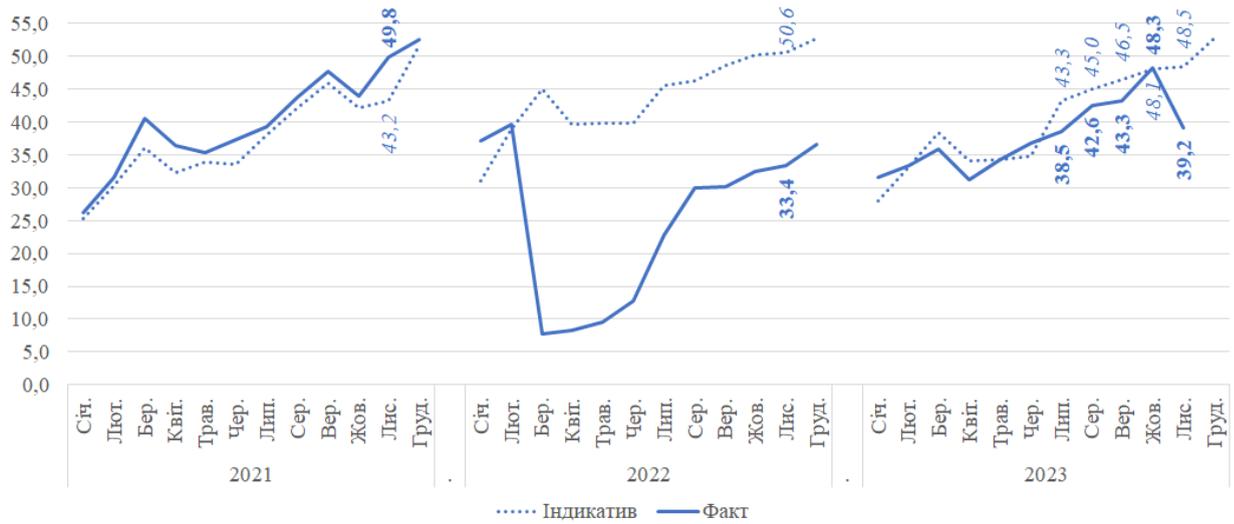

Рис. 1. Динаміка прогнозних індикативних та фактичних надходжень митних платежів у 2021-2023 рр., млрд грн

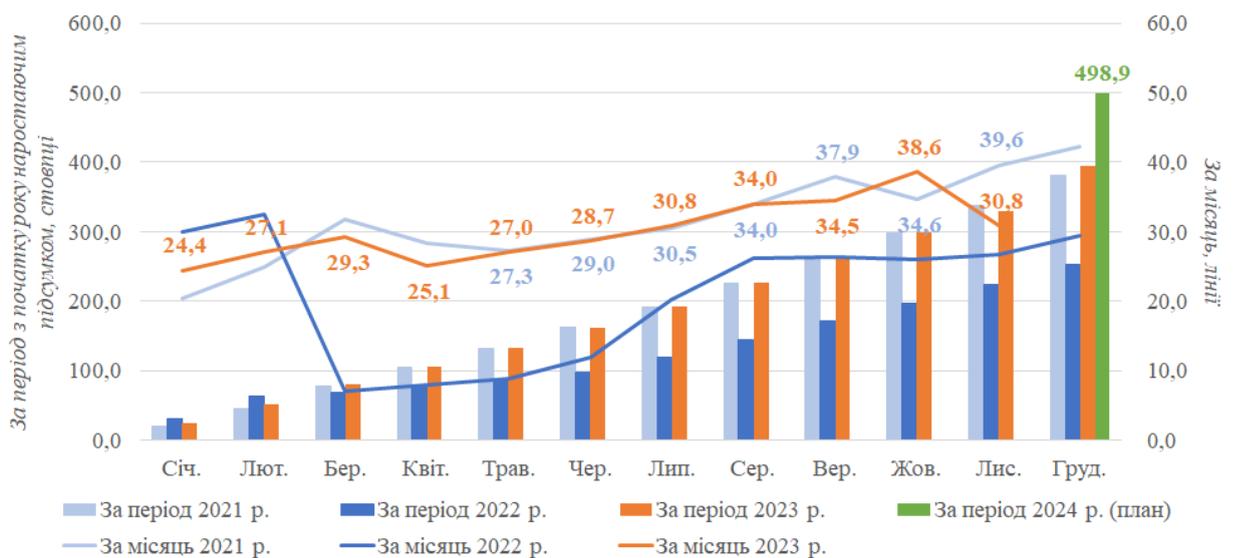

Рис. 2. Надходження ПДВ з ввезених на митну територію України товарів до Державного бюджету України у 2021-2023 рр. та план на 2024 р., млрд грн

↓ **Податкове навантаження на 1 кг оподаткованого імпорту дещо знизилося:**

- за вересень 2023 р. – 19,88 грн/кг, або 0,54 \$/кг;
- за жовтень 2023 р. – 20,07 грн/кг, або 0,55 \$/кг;
- за листопад 2023 р. – 18,86 грн/кг, або 0,52 \$/кг.

Таке зниження могло бути пов'язане із затримкою імпорту через блокування на кордоні більш вартісних товарних груп, які перевозяться автомобільним транспортом, і продовження імпорту менш вартісних сировинних товарних груп, які перевозяться залізничним транспортом.

↓↓ **Скорочення митних платежів було зумовлене зменшенням обсягу оподаткованого імпорту внаслідок блокування кордону.**

Скорочення обсягів імпорту по вазі та по вартості мали більшість товарних груп (рис. 3-4).

По вазі оподаткований імпорт скоротився з 2,36 млн тонн у жовтні до 2,15 млн тонн у листопаді 2023 р. (-8,9 %). По основній товарній групі *Паливо* вага навіть трохи збільшилася. Значне скорочення по вазі відбулося у товарній групі *Добрив* з 158,0 тис. тонн у жовтні до 59,7 тис. тонн у листопаді 2023 р. (-62,2 %). Наступні великі за вагою товарні групи скоротилися на понад -20 %, а саме *Пластмаси, полімерні матеріали* (-23,6 %), *Чорні метали* (-24,8 %), *Засоби наземного транспорту* (-21,0 %).

По вартості оподаткований імпорт скоротився із 5,1 млрд дол. США у жовтні до 4,3 млрд дол. у листопаді 2023 р. (-15,0 %). У абсолютних показниках найбільше скорочення припало на дві товарні групи – *Засоби наземного транспорту* та *Реактори, котли, машини, обладнання*. Основне відносне скорочення припало на товарну групу *Добрива* (-62,9 %).

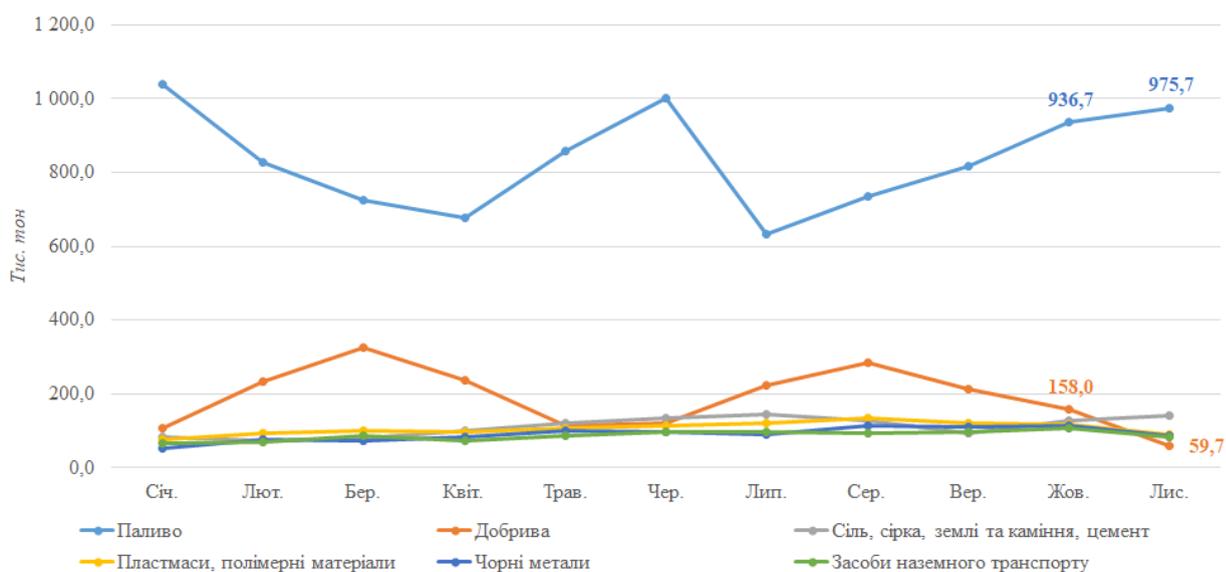

Рис. 3. Динаміка обсягу оподаткованого імпорту по вазі у 2023 р., тис. тонн

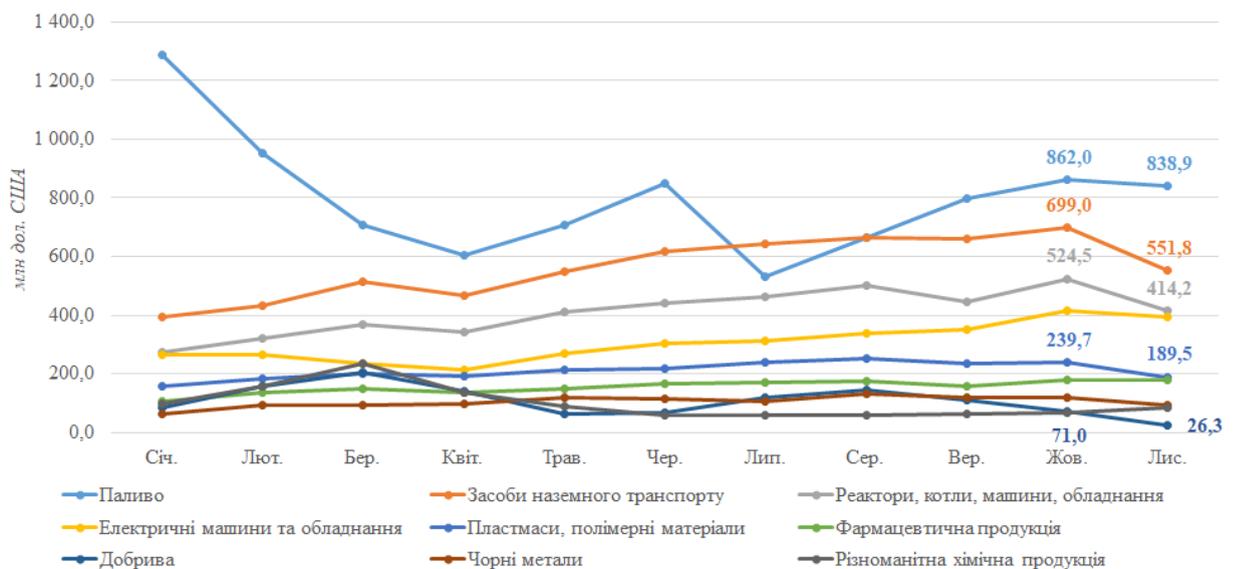

Рис. 4. Динаміка обсягу оподаткованого імпорту по вартості у 2023 р., млн дол. США

Таким чином, можна зробити кілька висновків:

- 1) Зростання по вазі та невелике скорочення по вартості імпорту пального свідчить, що протестувальники дійсно пропускали фури із паливом.
- 2) Велике скорочення імпорту на понад 60 % у товарній групі *Добрив* може бути сезонним явищем, адже вони більше транспортуються баржами та залізницею, а фурами – дуже рідко.
- 3) Скорочення обсягів імпорту було значним, але не стало критичним. В умовах блокування компенсуючим фактором стали переорієнтація ввезення імпортних вантажів через інші незаблоковані пункти пропуску, перевезення вантажів менш габаритними видами транспорту та поступова переорієнтація на залізничний вид транспорту. Важливим компенсатором можливих потенційних втрат було раніше відновлене зростання експорту морським «зерновим коридором»¹.
- 4) Блокування зумовлює здорожчання вартості імпортних товарів. ЄБА за результатами експрес-опитування серед 55 членських компаній, на діяльність яких вплинув страйк на польсько-українських пунктах пропуску, повідомила 21.11.2023 р., що в середньому один день простою вартує одній компанії втрат у розмірі близько 1 млн грн.²

¹

<https://www.facebook.com/cesukraine/posts/pfbid0sB4jRaoALWY7yYTw8Fnen6Vzfn32zdiZvezTcDehUfi3obJ9uvr2YStWwxPwzpkol>

² <https://eba.com.ua/1-mln-grn-seredni-shhodenni-vtraty-kompanij-eva-cherez-strajk-na-polskomu-kordon/>

СПРИЯННЯ МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

• Кількість оформлених у системі NCTS транзитних декларацій типу T1 за листопад 2023 р. мала позитивну динаміку тільки по напрямку ввезення товарів в Україну. Кількість декларацій у напрямку вивезення товарів з України трохи зменшилася відносно попереднього місяця жовтня 2023 р. (рис. 5). На то були дві вагомі об'єктивні причини. По-перше, менша кількість календарних днів у звітному періоді у порівнянні з минулим місяцем (жовтень – 31 день, листопад – 30 днів). По-друге, блокування перевізниками пунктів пропуску на кордоні з Польщею.

Рис. 5. Кількість оформлених транзитних декларацій T1 у напрямку вивезення з України (митниця відправлення) та ввезення до України (митниця призначення) у 2023 р., од.

Водночас слід позитивно відзначити збільшення кількості операцій національного транзиту із використанням ЕТС при ввезенні товарів.

↑↑↑ **Кількість АЕО у листопаді 2023 р. зростає прискореними темпами на 9 підприємств.** Згідно Єдиного державного реєстру АЕО станом на 14.12.2023 р. Держмитслужба надала статус АЕО 20 підприємствам (рис. 6). Зокрема, у листопаді 2023 р. статус АЕО отримали **9 нових підприємств**:

- МП «Рокада» ТОВ;
- ТОВ «Пластик-Україна»;
- ПАТ «Одескабель»;
- ПВТП «Джі-ен-ел»;
- ФГ «Органік сістемс»;
- ПрАТ «Іллічівськзовніштранс»;
- ТОВ «Гуалапак Україна»;
- ПрАТ «Технологія»;
- ТОВ «Рехау».

Станом на початок грудня 2023 р. на стадії попереднього розгляду знаходилися 15 заяв про надання авторизації АЕО та на стадії оцінки відповідності – 19 заяв.

Рис. 6. Кількість підприємств, яким Держмитслужбою надано статус авторизованого економічного оператора в Україні станом на 14.12.2023 р.

Таким чином, процеси отримання підприємствами митних спрощень та статусу АЕО помітно активізувалися в порівнянні з минулими місяцями. Пожвавлення інтересу бізнесу до отримання таких спрощень передусім пов'язане із припиненням з 07.11.2023 р. національних митних спрощень.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

↓ **Кількість справ про порушення митних правил (ПМП) у листопаді трохи зменшилася через блокаду кордону та зумовлене зменшення обсягів оподаткованого імпорту.** А саме кількість справ зменшилася з 962 справ у жовтні до 937 справ у листопаді 2023 р., тобто лише на **-2,6 %**. Втім, така тенденція не співвідноситься із зниженням рівня оподаткованого імпорту по вазі та по вартості. Всупереч загальному тренду у структурі ПМП помітним стало збільшення ПМП за статтею 470 про *перевищення строку транзитних перевезень (доставки) товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів*

комерційного призначення та документів до митного органу призначення в Україні, видача їх без дозволу митного органу або втрата (сірим кольором на рис. 7) з 193 справ у жовтні до 247 справ у листопаді 2023 р. (на 28,0 % більше). Таке перевищення строку в умовах блокування стало об'єктивно вимушеним явищем через неможливість дотримання законодавчо встановленого строку внутрішнього транзиту при вивезенні товарів.

Вирішенню цієї проблеми могло б сприяти збільшення на період воєнного стану строків транзитних перевезень, принаймні для автомобільного транспорту.

Якщо оцінювати кількість ПМП без урахування порушених за статтею 470, то загальна кількість ПМП у листопаді відносно жовтня 2023 р. зменшилася більш істотно (на 10,3 % менше).

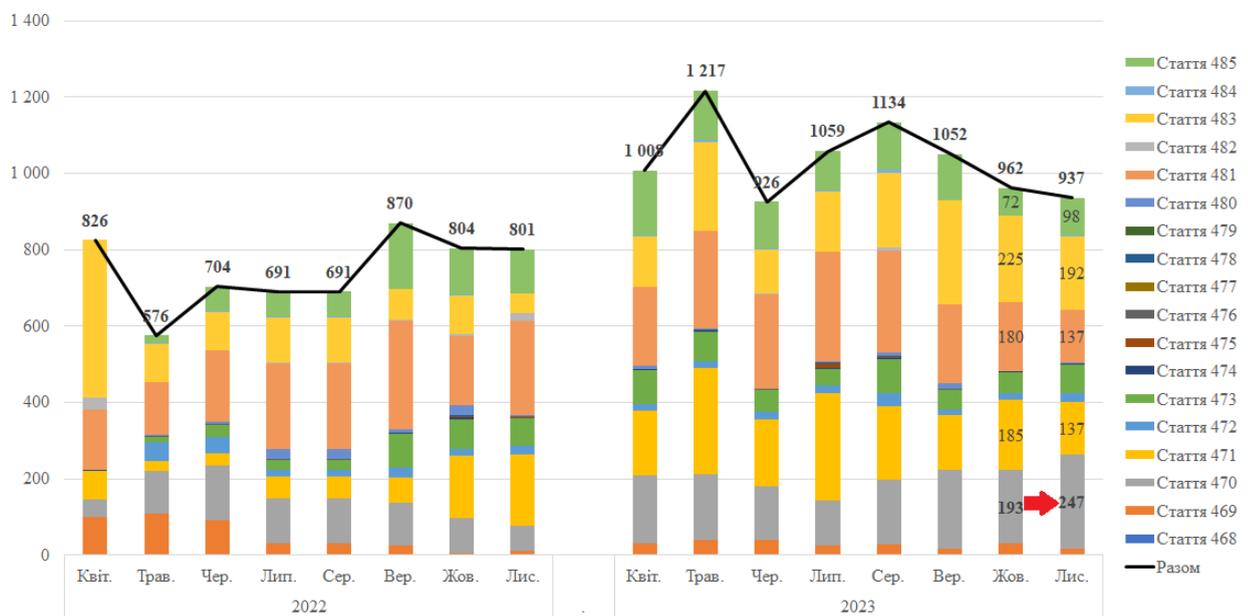

Рис. 7. Динаміка кількості справ про порушення митних правил за статтями Митного кодексу України у 2022-2023 рр.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

- **Бюджетне фінансування Держмитслужби три місяці поспіль липень-жовтень ц.р. залишається відносно сталим.** Так, якщо у I півріччі бюджетне фінансування Держмитслужби за основною бюджетною програмою щомісячно зростало, то наступні чотири місяці – з липня по жовтень 2023 р. – воно залишалось відносно сталим. Обсяг фінансування у жовтні 2023 р. ледь перевищував (+3,2 %) аналогічний показник жовтня 2022 р. (рис. 8).

За підсумками 10 міс. 2023 р. обсяг фінансування ледь перевищує аналогічний показник за 10 міс. 2021 р. та 10 міс. 2022 р. на рівні 3,0-3,1 млрд грн. В цілому за підсумками 2023 р. бюджетне фінансування Держмитслужби заплановано навіть меншим, ніж у двох попередніх роках.

Як передбачено Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» № 3460-ІХ від 09.11.2023 р., обсяг фінансування Держмитслужби за основною бюджетною програмою зросте до 6 295,1 млн грн, що на майже +60 % більше відповідного показника поточного року (3 938,7 млн грн) (рис. 8). Основне зростання припадає на найбільшу статтю видатків на оплату праці, що пов'язане із реформою оплати праці державних службовців^{3,4}.

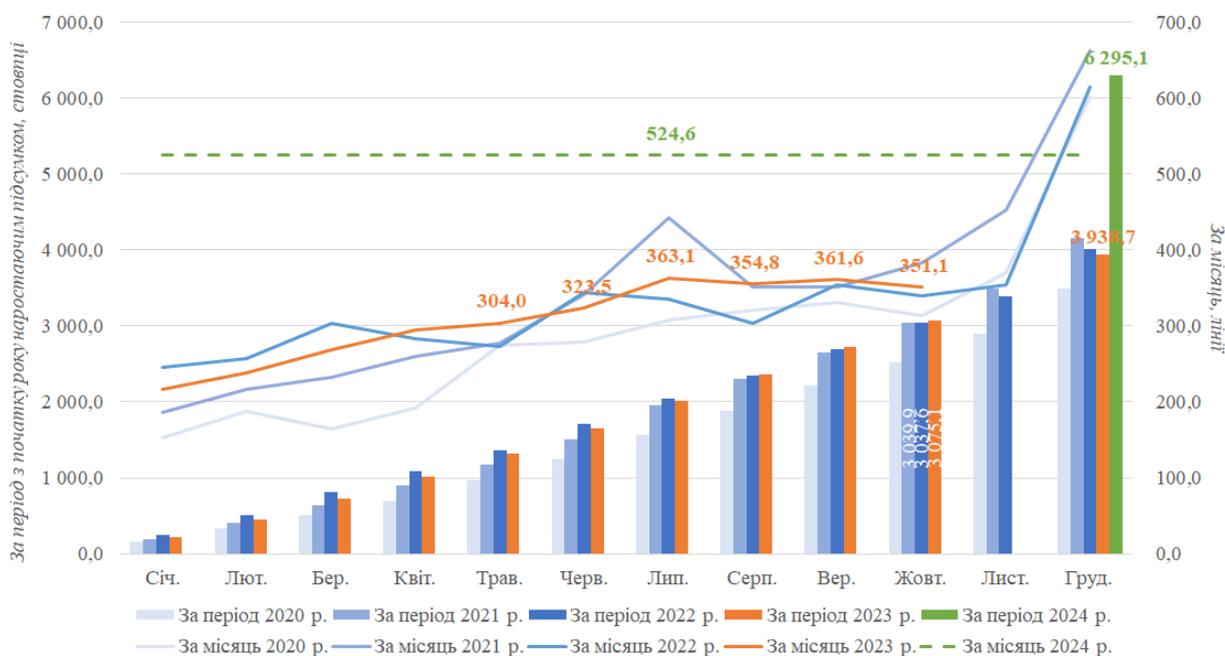

Рис. 8. Динаміка фінансування Державної митної служби України за основною бюджетною програмою «Керівництво та управління у сфері митної політики» Державного бюджету України у 2020-2023 рр. та план на 2024 р. із середньомісячним показником фінансування, млн грн

Крім того, продовжиться дія бюджетної програми КПКВК 3506610 «Реалізація проекту з розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури та облаштування пунктів пропуску» (спецфонд). Започатковується нова бюджетна програма КПКВК 3506100 «Реалізація заходів з облаштування пунктів пропуску залізничного сполучення» (загальний фонд – 662,4 млн грн).

Як очікується, збільшення бюджетного фінансування Держмитслужби в частині оплати праці, технічного забезпечення та кібербезпеки стане запорукою підвищення ефективності її роботи у протидії митним правопорушенням для наповнення Держбюджету.

Дані матеріали було розроблено у рамках проекту «Економічний хаб: ефективна політика управління публічними фінансами та візія зростання», який реалізується за підтримки уряду Великої Британії (UK Aid). Імплементатори проекту – Abt Britain та Центр економічної стратегії.

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2023-%D0%BF#Text>

⁴ <https://interfax.com.ua/news/blog/951002.html>